

УДК 342.951:339.1

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ОБМАН ПОКУПЦІВ У ТОРГОВЕЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ващенко С.В., к.ю.н., доцент, Поліщук В.Г., к.ю.н., доцент

Запорізький юридичний інститут МВС України

Одним з найбільш важливих засобів охорони відносин у сфері торгівлі є адміністративна відповідальність. Вона є одним з найважливіших адміністративно-правових інститутів, нормами якого значною мірою охоплюється велика кількість суспільних відносин, у тому числі і тих, які пов'язані з обманом покупців та замовників.

Практика застосування компетентними державними органами заходів адміністративного впливу в цій сфері набула широкого поширення, але чинне законодавство дещо відстає від потреб її суб'єктів. Значного поширення набули правопорушення, які пов'язані з обманом покупців на ринках, працівниками торговельних підприємств, торгівля фальсифікованим товаром, товаром з підвищеним рівнем вмісту шкідливих для здоров'я людей речовин.

У статті 155-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КпАП) знайшли своє закріплення положення, які передбачають відповідальність за обмірювання, обважування, обрахування, перевищення встановлених цін і тарифів або інший обман покупця чи замовника працівниками торгівлі, громадського харчування і сфери послуг та громадянами-суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг, якщо матеріальна шкода, заподіяна таким обманом не перевищує три неоподатковувані мінімуми доходів громадян.

Друга частина цієї статті передбачає адміністративну відповідальність за повторні дії, пов'язані з обманом покупців та замовників, вчинені протягом року, після того, як особу було піддано адміністративному стягненню.

Якщо обман покупців, вчинений у значних розмірах - його розмір перевищує три неоподатковувані мінімуми доходів громадян, особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за статтею 225 Кримінального кодексу України (далі КК).

Автори звертають увагу на те, що вже факт встановлення адміністративної відповідальності за обман покупців та замовників є позитивним моментом у врегулюванні відносин у сфері торгівлі. На необхідність прийняття такої статті в КпАП наприкінці 80-х років наголошували такі науковці-адміністративісти, як В.В.Зуй [1], Ю.Л.Лісанський [2], але лише більш як через 10 років їхні пропозиції було враховано. Закріплення такої норми в КпАП, на нашу думку, є необхідністю, яка існувала і, можливо, буде існувати надалі.

З етимологічної точки зору обман означає помилкове уявлення про будь-що-будь, помилковість [3, С.345]. Обман можна визначити як дію, вчинок, слова, які вводять інших осіб в оману, сказавши неправду або удатися до якихось хитрощів [4, С.543-544].

Разом з тим, проаналізувавши адміністративне та кримінальне законодавство України, автори дійшли висновку, що жодна з норм про обман не відповідає у повному обсязі сутності правопорушення. Більш-менш це питання врегульовується Кримінальним кодексом, але не самими нормами статті 225 КК, а їх сукупністю, яка включає в себе статті 225 (обман покупців та замовників), 226 (фальсифікація засобів вимірювання), 227 (випуск або реалізація недоброякісної продукції). Щодо обману, який регулюється в Кодексу України про адміністративні правопорушення, на думку автора, існує більше проблем. І пов'язані вони не тільки зі статтею 155-2 КпАП в цілому, а із співвідношенням цієї норми з аналогічною статтею у Кримінальному законодавстві.

Суб'єктами кримінальної відповідальності можуть виступати особи, які досягли 16 років, незалежно чи були вони суб'єктами підприємницької діяльності. Коло суб'єктів адміністративної відповідальності законодавцем обмежується лише працівниками торгівлі, громадського харчування і сфери послуг та громадянами-суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів. Виникає питання: на підставі якої статті можна притягти до відповідальності громадянина, який не є підприємцем, який на продовольчому ринку реалізує м'ясопродукти з власного підсобного господарства і обманув покупця на

суму одного неоподаткованого мінімуму (17 грн.)? Правила торгівлі на ринку такої відповідальності не передбачають. У цих Правилах зазначається лише те, що особи винні в порушенні порядку торгівлі продовольчими товарами на ринках (до якого обман покупців не відноситься), несуть відповідальність згідно із законодавством. До адміністративної відповідальності згідно зі статтею 155-2 КпАП особу притягти неможливо, тому що вона не є суб'єктом цього проступку. До кримінальної відповідальності притягти також не можна, тому що нанесена покупцю матеріальна шкода не перевищує три неоподатковувані мінімуми доходів громадян.

При вивченні адміністративного матеріалу про правопорушення в зазначеній сфері з'ясувалося, що в таких випадках працівники правоохоронних органів і громадських формувань з охорони громадського порядку кваліфікацію даних правопорушень проводять за статтею 159 КпАП (порушення правил торгівлі на ринках), 155-2 КпАП (обман покупців та замовників), що є грубим порушенням законності.

Встановлення законодавцем значної матеріальної шкоди в сумі, що перевищує три неоподатковувані мінімуми доходів громадян (що складає 51 грн.), не відповідає тим вимогам сьогодення, які висуваються до якості обслуговування населення та захисту їхніх прав як споживачів товарів.

За нашими підрахунками, для того, щоб притягти до відповідальності особу, яка торгує на продовольчому ринку міста Запоріжжя продукцією з власної присадибної ділянки або власного господарства, за обман покупця, і при цьому не порушити законність, необхідно, щоб той обважив покупця на: цукор - 21 кг, гречка - не менше 32 кг, рис - 26 кг. Такі ж дані можна привести також щодо обмірювання, обрахування, перевищення встановлених цін та інших видів обману.

Аналізуючи вищевикладене, можна зазначити, що існуюче адміністративне та кримінальне законодавство України, незважаючи на особливу актуальність проблеми відповідальності за обман покупців у торговельній діяльності, потребує перегляду. При цьому повинні бути значно зменшені розміри заподіяної шкоди при обмані покупців у кримінальному законодавстві. У Кодексі України про адміністративні правопорушення необхідно передбачити норму про відповідальність за обман покупців на ринках осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності; передбачити відповідальність за використання фальсифікованих засобів вимірювання під час реалізації товарів або надання послуг; випуск або реалізацію споживачам недоброякісної продукції тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зуй В.В. Административная ответственность за правонарушения в области торговли: Дис...канд. юр. наук. - Х.: 1988. – 174 с.
2. Лисанский Ю.Л. Административная ответственность за нарушения правил торговли спиртными напитками: Дис...канд. юр. наук. -К., 1987. – 176 с.
3. Ожегов С.И. Словарь русского языка. - М.: 1988. – 750 с.
4. Словарь русского языка: В 4 т. /Под ред. А.П.Евгеньевой. – М.: 1981-1984. – 736 с.